

dr hab. Monika Piotrowska-Marchewa

Specjalizacja

Dr hab. Monika Piotrowska-Marchewa jest historyczką specjalizującą się w dziejach społecznych ziem polskich. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się na ruchu filantropijnym oraz instytucjach opiekuńczych i samopomocowych do 1914 roku, kulturowej historii służby domowej w XIX i w pierwszej połowie XX wieku, a także na zagadnieniach związanych z pracą zawodową nauczycielek, karierami edukacyjnymi kobiet oraz ich aktywnością organizacyjną i samopomocową – od drugiej połowy XIX wieku po wybuch II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem okresu międzywojennego.

Kariera zawodowa

Dr hab. Monika Piotrowska-Marchewa w 1998 roku ukończyła studia historyczne o specjalności nauczycielskiej na Uniwersytecie Wrocławskim. W 2002 roku uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na podstawie rozprawy zatytułowanej: *Nędzarze i filantropi. Problem ubóstwa w polskiej opinii publicznej w latach 1815–1863*, przygotowanej pod kierunkiem

prof. dr hab. Teresy Kulak. Od 2003 roku pracuje jako adiunkt w Zakładzie Historii Polski Powszechnej XIX i XX wieku w Instytucie Historycznym UW. W 2025 roku uzyskała stopień doktora habilitowanego w zakresie historii, w oparciu o osiągnięcie (monografię naukową) pt. *„Potrzebne państwu polskiemu”. Nauczycielki w systemie publicznych szkół powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej (1918–1939)*, opublikowaną w 2023 roku, a rok później nominowaną do Nagrody im. Jerzego Giedroycia.

Projekty badawcze

W latach 2010–2013, na zaproszenie Zespołu Badawczego Historii Społecznej XIX i XX wieku przy Instytucie Historycznym UW, brała udział jako wykonawczyni w projekcie „Ludzie starzy i starość na ziemiach polskich od XVIII wieku do 1989 r. (na tle porównawczym)”, realizowanym pod kierunkiem prof. Andrzeja Szwarca. W latach 2011–2012 uczestniczyła również w projekcie zespołowym „Społeczeństwo II Rzeczypospolitej”, w części poświęconej „Procesom socjalizacji w rodzinie i społeczeństwie 1914–1939”, prowadzonym pod kierunkiem prof. Janusza Żarnowskiego w Instytucie Historii PAN w Warszawie. Równolegle, w latach 2011–2016, realizowała własny projekt badawczy dotyczący życia i pracy zawodowej nauczycielek szkół powszechnych i średnich w Polsce międzywojennej (grant KBN/NCN).

Jest członkinią Komisji Historii Kobiet i Płci Kulturowej przy Komitecie Nauk Historycznych PAN (od 2024 r.), wcześniej działała w Komisji Historii Kobiet (2012–2019). Od 2009 r. należy także do Towarzystwa Badaczy i Miłośników Historii XIX wieku przy Polskiej Akademii Umiejętności.

Współpracowała i współpracuje naukowo z licznymi ośrodkami i instytucjami, m.in. z: Zespołem Badań nad Dziejami Kobiet oraz Zespołem Badawczym Historii Społecznej XIX i XX wieku na Wydziale Historycznym UW; Instytutem Historii PAN w Warszawie; Wydziałem Historii UAM w Poznaniu; Archiwum Kobiet przy Instytucie Badań

Literackich PAN w Warszawie oraz Seminarium Historii Gender na Wydziale Historycznym UW.

Działalność naukowa i popularyzatorska

Dorobek naukowy dr hab. Moniki Piotrowskiej-Marchewy obejmuje blisko 30 recenzowanych artykułów opublikowanych w monografiach zbiorowych i czasopismach naukowych, 2 monografie oraz rozdział w podręczniku akademickim. Od 2004 roku brała czynny udział w 35 konferencjach naukowych, seminariach i warsztatach – zarówno w kraju, jak i za granicą.

W latach 2012–2015 uczestniczyła w programach finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, m.in. w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki (2007–2013) oraz Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (2014–2020). Efektem tego zaangażowania było m.in. autorskie opracowanie multimedialnego e-podręcznika dla gimnazjum *Historia. W@żna historia. Długi XIX wiek. Klasa 3* (Zintegrowana Platforma Edukacyjna MEN, dostęp: epodreczniki.pl) oraz współautorstwo fragmentów multimedialnego, modułowego e-podręcznika do historii XIX wieku dla liceum ogólnokształcącego (2019).

Wspiera merytorycznie instytucje kulturalne i edukacyjne oraz twórcynie i twórców projektów popularyzatorskich. Współpracowała m.in. z:

- Muzeum Historii Polski – w obszarze dorobku historiografii XIX w. po 1989 r. oraz historii kobiet,
- Muzeum Warszawy – jako ekspertka oprowadzająca po wystawie „*Niewidoczne. Historie warszawskich służących*”,
- Le Monde Diplomatique – edycja polska i z Fundacją im. Róży Luksemburg – jako uczestniczka i współprowadząca dyskusje poświęcone ludowej historii Polski, historii służby domowej (na marginesie książki J. Kuciel-Frydryszak *Służące do wszystkiego*, której była redaktorką merytoryczną) oraz edukacji szkolnej na

polskiej wsi w okresie międzywojennym. Efektem tej współpracy było współautorstwo książki *Ludowa historia kobiet*, pod red. P. Wielgosza (Warszawa 2023). Była również konsultantką merytoryczną publikacji J. Kuciel-Frydryszak *Chłopki. Opowieść o naszych babkach*,

- Muzeum Pana Tadeusza we Wrocławiu (Oddział ZNiO) – w ramach spotkań autorskich i rozmów z popularyzatorami historii.

Wykaz najważniejszych prac naukowych

Monografie

- *Nędzarze i filantropi. Problem ubóstwa w polskiej opinii publicznej w latach 1815-1863*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2004.
- *„Potrzebne państwu polskiemu”. Nauczycielki w systemie publicznych szkół powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej (1918-1939)*, Wydawnictwo Księgarnia Akademicka, Kraków 2023.

Artykuły w czasopismach

- [M. Piotrowska] *“Friends of mankind”. Obligations of philanthropists as shown in a Wilno journal called “History of Charitable Works at Home and Elsewhere with News Intended to Perfect Them” (1820-1824)*, “Organon. Revue annuelle d’histoire, de philosophie et de méthodologie des sciences” 31: 2002, [2003], s. 210-226.
- *(Nie)ludzki wymiar wojny: społeczeństwa zachodniej Europy w latach 1914-1918 wobec realiów frontu zachodniego*, „Neerlandica Wratislaviensia” [T.] 25 (2015), Acta Universitatis Wratislaviensis No 3685 (Minione, terażniejsze: niderlandystyczne refleksje kulturowo-historyczne/ Past, present: cultural-historical reflections on the Low Countries), s. 165-178.
- *Ludzie starzy w instytucjach opieki w XIX i na początku XX wieku (na przykładzie dokumentów Towarzystwa Dobroczynności w*

Krakowie), „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” R. LXVI (66), 2018, nr 3, s. 333–341.

- *Nauczycielki ludowe. Uwarunkowania pracy kobiet w publicznej oświacie powszechnej Polski międzywojennej*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, Tom LXXXI, 2020, ss. 343–359. DOI 10.12775/RDSG.2020.12.
- *Wybrane aspekty sytuacji zawodowej żydowskich nauczycielek i nauczycieli w publicznym szkolnictwie powszechnym Polski międzywojennej na łamach biuletynu "Życie Nauczycielskie" (1926–1939)*, „Rozprawy z Dziejów Oświaty” 2022, T. LIX, s. 165–187.

Teksty w pracach zbiorowych

- *Opieka społeczna w piśmiennictwie i działalności Fryderyka Skarbka (1792–1866)*, w: *Studia z dziejów XIX i XX wieku. Prace Historyczne*. Pod red. T. Kulak, T. XXXVII, Wrocław 2005, s. 9–36.
- *„Trzech masz wrogów, którzy czyhają na zabicie twojej duszy...”*. *Zagrożenia moralne w ujęciu polskich poradników i prasy dla służby domowej na przełomie XIX i XX wieku*, w: *Kobieta i rewolucja obyczajowa. Społeczno-kulturowe aspekty seksualności. Wiek XIX i XX*. Pod red. A. Żarnowskiej i A. Szwarca, T. IX, Warszawa 2006, s. 247–263.
- *Projekty modernizacji ustawodawstwa dotyczącego służby domowej w Polsce międzywojennej. Przyczynek do dziejów służby domowej*, w: *Od Napoleona do Stalina. Studia z dziejów XIX i XX wieku*. Pod red. T. Kulak, Toruń 2007, s. 114–138.
- *Pod patronatem Kościoła i w ogniu walki klasowej. Związki zawodowe żeńskiej służby domowej w II Rzeczypospolitej*, w: *Działaczki społeczne, feministki, obywatelki... Samoorganizowanie się kobiet na ziemiach polskich po 1918 r.* Red. A. Janiak–Jasińska, K. Sierakowska, A. Szwarca, T. II, Warszawa 2009, s. 197–222.

- *Refleksje wokół kobiecej działalności dobroczynnej na ziemiach polskich w XIX wieku. Próba analizy pokoleniowej, w: Dobroczynność i pomoc społeczna na ziemiach polskich w XIX, XX i na początku XXI wieku. T. 2. Pod red. M. i M. Przeniosło, Kielce 2010, s. 25-52.*
- *"Jacy będą przyszli obywatele?": dzieci i młodzież Polski międzywojennej w relacjach pamiętnikarskich nauczycielek szkół powszechnych i średnich, w: Procesy socjalizacji w Drugiej Rzeczypospolitej 1914-1939: zbiór studiów pod red. A. Landau-Czajki, K. Sierakowskiej, Warszawa 2013 (Metamorfozy Społeczne; 7), s. 171-189.*
- *„Myśląc o ciężkiej i smutnej starości niezdolnych już do pracy nauczycielek...”. Kwestia „weteranek oświaty” w działalności Stowarzyszenia Nauczycielek w Krakowie w latach 1873–1913, w: Ludzie starzy i starość na ziemiach polskich od XVIII do XXI wieku (na tle porównawczym). Tom I. Metodologia, demografia, instytucje opieki. Pod redakcją A. Janiak-Jasińskiej, K. Sierakowskiej, A. Szwarca, Warszawa 2015, s. 269-278.*
- *Nauczycielki polskich szkół powszechnych i średnich w życiu politycznym II Rzeczypospolitej, w: Drogi kobiet do polityki: (na przestrzeni XVIII-XXI wieku), red. T. Kulak, M. Dajnowicz, Wrocław 2016, s. 313-343.*